

JIHLAVA

Eldobható társadalmak

BARTAL DÓRA

A 23. JIHLAVAI DOKUFESTIVÁL AZ ÖKOLÓGIA TÉMÁJA KÖRÉ SZERVEZŐDÖTT.

Az ökológiát és klímaválságot állították középpontba a Jihlava Nemzetközi Dokumentumfilm Fesztivál szervezői; külön programszekciót szenteltek az ember és természet kapcsolatáról szóló filmeknek, és az esemény környezettudatosabb szervezését is megcélozták. A zöld jelző kissé elharmarkodottnak tűnik, egy gyors reakciónak a média és a közvélemény aktuális témáira, mivel a fesztivál nem változtatta meg radikálisan a szervezési gyakorlatait, néhány használati tárgy cseréjét leszámítva. Egy sokkal átláthatóbb, hosszú távon is működőképes, nem csak egy évre kiterjedő hagyományt kellene teremteni, ezáltal is hangsúlyozva a filmipar felelősségét is a fenntartható környezetért.

Talán az Opus Bonum és a „Cseh öröm” szekciókban is versenyző *Kiruna – Szép új világ* (*Kiruna – překrásný nový svět*) testesítette meg leginkább a fesztivál ideji hitvallását. A filmben az „eldob(hat)ó társadalom” (az angol „throwaway society” szabad fordítása) fogalma nem áll meg a pazarló fogyasztási szokások

bemutatásánál, hanem azt vizsgálja, mennyire válik eldobhatóvá egy teljes közösség, hogy egy kapitalista nagyvállalat elérhesse a céljait. Greta Stocklassa svéd-cseh rendező filmje a címbéli svéd bányavárosban játszódik az ország egyik legészakibb pontján, ahol a helyi bánya terjeszkedése miatt egész településrészeket költöztetnek át, nem törődve a környezet épségével, terhelhetőségével. Cserébe persze lendületes gazdasági felvirágzást ígérnek. A táj és a lakosok élete egyaránt átrendezés alatt áll: házakat vontatnak el vagy rombolnak le, új városközpont nő ki a földből. Három főhőst követ a film: az építkezéseket gondterhelten figyelő férfit, egy múltját kereső, számi származását ápoló tinédzser lányt és egy menekült fiút. És nem csak a letelepedési engedélyre váró menekült fiú az egyetlen, aki megrekedt ezen a furcsa senkiföldjén, ahol egymásnak feszülnek az érdekek és az értékek. A huszoneves rendezőre, aki az abszurdot, az újságírói alaposítást és a precíz képi fogalmazást egyaránt érvényesíti a filmjében, minden képp érdemes lesz figyelni.

Lina Zacher:
Fonja

Érdekes vetülete volt a nemzeti versenyszekciónak, hogy ebben az évben nem csak a *Kiruna*, de legtöbb film nem cseh tematikával, de sokszor még csak nem is cseh alkotóktól érkezett, hanem csak „papíron” voltak hazai produkciók, mivel cseh volt a finanszírozók nagy része. Csehország lendületes dokugyártása és rugalmas intézményi keretei egész biztosan szerepet játszottak ebben, de az egyetemesebb témák iránti nyitottságot is mutatja ez a jelenség. A szekció győztese a francia Artemio Benki *Solo* című filmje lett, amely egy argentin zongorista, Martín Perano portréja, aki egy pszichiátria intézetből keveredik ki, ahol skizofréniával és depresszióval kezelték. Formanyelvileg az alkotás nem igazán mutat újat, de fontos látélete annak, milyen egy mentális beteg felépülése, és egyúttal kissé finomít a megdönthetetlen mítoszunkon, miszerint a zsenialitás és az örület összetartozik.

Egy másik taburól, a megcsalásról készített filmet Bára Jíchová Tyson is a *Beszélgetések a hűtlenségről* (*Talking About Adultery*) címmel. A cseh–amerikai esszéfilmben a rendező a hagyományos párkapcsolati modell és a szerelem törekenységéről, a poliamóriáról és nyitott kapcsolatokról készített interjúkat, főleg amerikai megszólalókkal. A nyilatkozatok kommentárjaként fotókollázsok, animációk, otthonok csendéletei szolgálnak, a romlottság, értékvesztettség képeit mutatva az erotika mellett. A kísérlet érdekes, de az alkotók nem ásnak túl mélyre és többnyire csak heteronormatív perspektívából mutatják be a jelenséget. A boldog befejezés, amelyben a rendező házasságot köt és családot alapít ez egyik szereplővel, szintén arra hegyezi ki a film konklúzióját, hogy a monogámia a legreálisabban járható út.

Az esszéformát választotta filmjéhez Johana Ožvold is. *A hang ártatlan* (*The Sound is Innocent*) az elektronikus zene technikai fejlődését tekinti át. A hang és a zaj filozófiájáról, az ember és a gép kapcsolatáról a világ több pontján megszólaltak a műfaj kutatói és alkotói. Az interjúkat különféle monitorokon és képernyőkön, nézőpontokon keresztül látjuk. A digitális és analóg eszközöket, melyek szintén eldobhatóságukban, elhasználatosságukban jelennek meg, a pozsonyi Szlovák Rádió épületében helyezték el, ami az államszocialista megalománia egyszerre kísértetiesen utópisztikus és

